

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.02.2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005

Číslo:

Právní věta:

Soud:

Datum rozhodnutí: 01.01.1970

Spisová značka:

Číslo rozhodnutí:

Číslo sešitu:

Typ rozhodnutí:

Hesla: Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, Prospěch

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 11

§ 187 odst. 1

§ 187 odst. 3 písm. a)

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 42

Jestliže je trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch, od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. [7 Tdo 207/2005](#))

Nejvyšší soud zamítl dovolání nejvyšší státní zástupkyně podané v neprospěch i ve prospěch obviněné G. Š. a v neprospěch obviněného P. M. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 3. 2004, sp. zn. 11 To 12/2004, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci pod sp. zn. 54 T 29/2002.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 54 T 29/2002, byli obvinění G. Š. a P. M. uznáni vinnými společně spáchaným trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zák. Obviněná G. Š. byla uznána vinnou ještě trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. a trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Obviněný P. M. byl uznán vinným také trestným činem zanedbání povinné

výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Obviněné G. Š. byl uložen podle § 187 odst. 3 tr. zák., § 35 odst. 2 tr. zák. souhrnný trest odnětí svobody na deset let, pro jehož výkon byla podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazena do věznice s ostrahou, a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí věci, a to při současném zrušení výroku o trestu v rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 13. 1. 2003, sp. zn. 4 T 903/2002, a dalších obsahově navazujících rozhodnutí. Obviněnému P. M. byl uložen podle § 187 odst. 3 tr. zák., § 35 odst. 1 tr. zák. úhrnný trest odnětí svobody na osm roků, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dozorem.

O odvoláních obviněných G. Š. a P. M. bylo rozhodnuto rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 3. 2004, sp. zn. 11 To 12/2004. Podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. byl rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci zrušen ve výroku o vině obou obviněných trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zák. a ve výroku o trestech, které byly uloženy oběma obviněným, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo ve věci znovu rozhodnuto. Oba obvinění byli uznáni vinnými společně spáchaným trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. Obviněné G. Š. byl uložen podle § 187 odst. 2 tr. zák., § 35 odst. 2 tr. zák. souhrnný trest odnětí svobody na šest let, pro jehož výkon byla podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazena do věznice s dozorem, a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí věci při současném zrušení výroku o trestu v rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 13. 1. 2003, sp. zn. 4 T 903/2002.

Obviněnému P. M. byl podle § 187 odst. 2 tr. zák., § 35 odst. 1 tr. zák. uložen úhrnný trest odnětí svobody na pět let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dozorem. Jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních Látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. byl Vrchním soudem v Praze posouzen skutek, který podle jeho zjištění a předtím i podle zjištění Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci spočíval v podstatě v tom, že obvinění G. Š. a P. M. v N. B., J., Č. L., M. B. a jinde poté, co společně nakupovali psychotropní látku metanfetamin, zvaný pervitin, tedy látku uvedenou v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, tuto drogu nejméně od počátku listopadu 2000 do zadržení dne 30. 4. 2002 zdarma, za finanční úhradu, za věci; za odvedenou práci či za hlídání dětí nabízeli a předávali jiným osobám, a to v případech specifikovaných v bodech 1 až 13 napadeného rozsudku, přičemž při prodeji drogy obdrželi celkem nejméně 746 800 Kč.

Rozdíl mezi rozsudky obou soudů spočíval v tom, že podle Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci představovala částka 746 800 Kč značný prospěch obviněných ve smyslu § 187 odst. 3 písm. a) tr. zák., § 89 odst. 11 tr. zák., zatímco podle Vrchního soudu v Praze bylo od této částky, kterou obvinění při prodeji drogy utržili, nutné odečíst to, za co drogu nakoupili. Vrchní soud v Praze poukázal na to, že v přípravném řízení ani v řízení před Krajským soudem v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soudem prvního stupně nebylo provedeno žádné dokazování ve vztahu k otázce, jakou částku obvinění vynaložili na nákup drogy, a že tuto částku proto již nelze zjistit. Vrchní soud v Praze proto považoval za reálné, že s přihlédnutím k tomu, za co obvinění drogu nakoupili, byl jejich skutečný prospěch z prodeje drogy nižší než 500 000 Kč a že tedy nedosáhl výše značného prospěchu podle § 89 odst. 11 tr. zák. Pokládal však za nepochybné, že obvinění spáchali čin „ve větším rozsahu“ ve smyslu § 187 odst. 2 písm. a) tr. zák.

Nejvyšší státní zástupkyně podala v zákonné lhůtě dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze, a to v neprospěch i ve prospěch obviněné G. Š. a v neprospěch obviněného P. M. Napadla výrok, jímž byli oba obvinění uznáni vinnými trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., a v jejich neprospěch vytkla, že Vrchní soud v Praze pochybil, pokud neposoudil skutek podle § 187 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zák. Dále napadla výrok, jímž byla obviněná G. Š. v rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci uznána vinnou trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák., a ve prospěch vytkla, že ve skutečnosti šlo o jednání, které správně mělo být posouzeno jako součást trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zák. Nejvyšší státní zástupkyně se s odkazem na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. domáhala toho,

aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek a aby přikázal Vrchnímu soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Proti výroku o vině obviněných trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. nejvyšší státní zástupkyně argumentovala tím, že při výkladu zákonného znaku „značný prospěch“, jak je uveden v § 187 odst. 3 písm. a) tr. zák., nelze vycházet z toho, jak je tento znak vykládán u jiných trestných činů, např. u trestného činu neoprávněného podnikání podle § 118 tr. zák. nebo u trestného činu podílnictví podle § 251 tr. zák. Projevila nesouhlas s tím, že by prospěch z distribuce a prodeje drog měl být zjišťován podle ekonomického vzorce efektivnosti podnikání, neboť takový postup by obchod z drogami posouval do zvláštní formy podnikání. Poukázala na to, že posuzování získaného prospěchu je závislé na výpovědích pachatelů, kteří by při znalosti naznačeného postupu mohli reagovat tak, že na prodeji drog ještě prodělali.

Takové chápání zákonného znaku „značný prospěch“ ve vztahu k ustanovení § 187 tr. zák. označila za kontraproduktivní a odporující ustanovení § 1 tr. zák., v němž je upraven účel trestního zákona, neboť jen stěží lze usoudit, že distribuce drog je společensky akceptovatelná forma tvorby zisku. Odmítla názor, že „značným prospěchem“ při distribuci drog je pouze čistý zisk, a uvedla, že není namístě srovnání s tímž pojmem u trestných činů neoprávněného podnikání podle § 118 tr. zák. a podílnictví podle § 251 tr. zák., neboť v těchto případech pachatelé provozují činnost, která sice není povolená, ale prostředkem těchto trestných činů jsou vztahy či věci ve své podstatě nezávadné a neškodlivé, pouze jejich formální předpoklady pro činnost, manipulaci či užívání nejsou splněny, zatímco v případě drogové trestné činnosti jsou závadné nejen formální okolnosti výroby, držení atd., ale i samotná věc, tj. droga, která je předmětem trestné činnosti. Proto podle nejvyšší státní zástupkyně jakýkoli zisk z drogové trestné činnosti je prospěchem bez ohledu na vynaložené náklady. Obvinění G. Š. a P. M. se k dovolání nejvyšší státní zástupkyně vyjádřili prostřednictvím obhájců tak, že označili právní názor Vrchního soudu v Praze za správný, a shodně navrhli, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadený rozsudek i předcházející řízení a shledal, že dovolání není důvodné.

Nejvyšší soud nesdílí názor nejvyšší státní zástupkyně, že prospěchem obviněných z prodeje drog, které předtím nakoupili, je utržená částka bez zřetele k tomu, co vynaložili na jejich nákup. Spočívá-li určitá činnost v nákupu a následném prodeji, je prospěchem z takové činnosti rozdíl mezi tím, za co byl realizován prodej, a tím, za co byl realizován nákup. Prospěch má povahu přírůstku, k němuž došlo ve sféře majetku provozovatele činnosti. Prospěch tu je materializovaným poměrem mezi výnosy a náklady dané činnosti. V tom spočívá ekonomická podstata pojmu prospěch. Otázka, jakou konkrétní povahu tato činnost má a co je jejím předmětem, nemá v uvažovaném ohledu žádný význam. Pokud by kritériem toho, co je prospěch, měla být povaha posuzované činnosti a její předmět z toho hlediska, zda a nakolik jsou závadné či nebezpečné pro společnost, znamenalo by to, že pojmu prospěch je odňata jeho podstata ekonomické kategorie. Jedním z důsledků takového nazírání by bylo rozštěpení významu uvedeného pojmu ve vztahu k různým činnostem v závislosti na jejich konkrétní podobě a na jejich předmětu, ačkoli jejich základní podstata by byla stejná v tom smyslu, že ve všech případech by šlo o nákup a prodej. V teorii a praxi trestního práva by to pak nevyhnutelně vedlo k tomu, že ačkoli by v rámci téhož zákona, tj. trestního zákona, byl v jeho ustanoveních používán jeden pojem, neměl by jednotný význam. Takový stav by byl obtížně slučitelný s principy právního státu, mezi které nepochybnitelně patří požadavek předvídatelnosti při aplikaci práva. Nejvyšší soud si je vědom toho, že pojem prospěch může mít i nemateriální význam, avšak posuzovaný případ do této sféry evidentně nespadá, protože jde o jeho kvantifikovanou podobu, která je vyjádřena zákonnou dikcí „značný prospěch“, a ta má svou jasnou zákonnou definici v § 89 odst. 11 tr. zák. vyjádřenou v penězích, tedy ekonomicky. Z toho vyplývá, že pokud trestní zákon používá pojmu prospěch s nějakým kvantitativním přívlastkem (značný prospěch, prospěch velkého rozsahu), má tím vždy na mysli ekonomické vymezení tohoto pojmu. Přitom ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. je obecným ustanovením, z něhož vyplývá, jaký význam má v něm definovaný pojem, jestliže

je použit v ustanoveních zvláštní části trestního zákona. V ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. nejde jen o určení peněžité částky, která naplňuje zákonnou kvantifikaci pojmu prospěch, ale také o to, že je v něm kvantifikovaný prospěch zakotven jako ekonomická kategorie. Tím se potvrzuje, že ve všech ustanoveních zvláštní části trestního zákona, v nichž je použit pojem „značný prospěch“ nebo obdobné pojmy, které vyjadřují velikost prospěchu a které jsou odvozeny z ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák., jde vždy o ekonomický význam tohoto pojmu.

Pojem „značný prospěch“ je součástí řady skutkových podstat, vymezených ve zvláštní části trestního zákona, a to zpravidla jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Zákon tímto způsobem postihuje určité jednání prováděné výdělečně v tom smyslu, že směřuje k obohacení pachatele. Jestliže posuzované jednání spočívá v nákupu a prodeji, je možné spatřovat obohacení pachatele jen v rozdílu mezi tím, za co prodal, a tím, za co předtím nakoupil. Značný prospěch je kvalifikační okolností např. u trestných činů vyzvědačství podle § 105 odst. 3 písm. c) tr. zák., neoprávněného podnikání podle § 118 odst. 2 písm. b) tr. zák., neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a odst. 2 písm. b) tr. zák., poškozování spotřebitele podle § 121 odst. 2 písm. b) tr. zák., porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi podle § 124b odst. 2 písm. b) tr. zák., porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem podle § 124d odst. 2 písm. d) tr. zák., zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 3 tr. zák., padělání a pozměňování nálepek k označení zboží nebo předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti podle § 145a odst. 2 písm. b) tr. zák., porušení předpisů o nálepkách k označení zboží podle § 148a odst. 2 písm. b) tr. zák., porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 odst. 2 písm. a) tr. zák., přijímání úplatku podle § 160 odst. 3 písm. a) tr. zák., padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů podle § 175b odst. 3 písm. a) tr. zák., nakládání s nebezpečnými odpady podle § 181e odst. 3 písm. a) tr. zák., neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 181f odst. 3 písm. a) tr. zák., nedovolené výroby a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečné látky podle § 186 odst. 2 písm. b) tr. zák., kuplířství podle § 204 odst. 3 písm. a) tr. zák., nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány podle § 209a odst. 3 písm. c) tr. zák., obchodování s dětmi podle § 216a odst. 2 písm. b) tr. zák., nedovoleného přerušování těhotenství podle § 228 odst. 2 písm. a) tr. zák., obchodování s lidmi podle § 232a odst. 3 písm. c) tr. zák., provozování nepoctivých her a sázek podle § 250c odst. 2 tr. zák., podílnictví podle § 251 odst. 2 tr. zák., legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 252a odst. 2 písm. b) tr. zák., lichvy podle § 253 odst. 2 tr. zák., zatažení věci podle § 254 odst. 2 tr. zák., poškození a zneužití záznamu na nosiči informací podle § 257a odst. 2 písm. b) tr. zák. Z tohoto výčtu je zřejmé, že značný prospěch může být získán rozsáhlou škálou jednání, jímž mohou být spáchány velmi odlišné trestné činy od trestných činů proti republice, přes trestné činy hospodářské, trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy hrubě narušující občanské soužití, trestné činy proti rodině a mládeži, trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti až po trestné činy proti majetku. Jestliže zákon ve společném ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. obsahuje definici pojmu „značný prospěch“, a to definici jedinou a nediferencovanou v závislosti na jakýchkoli dalších okolnostech, zejména ne na povaze trestného činu, na charakteru předmětu útoku apod., pak to znamená, že záměrem zákonodárce bylo dát pojmu „značný prospěch“ jednotný význam pro všechny trestné činy, u nichž má kvalifikační důsledky.

Vyvozovat zvláštní význam pojmu „značný prospěch“ ve smyslu dovolání nejvyšší státní zástupkyně z toho, že v daném případě jde o drogy, je nepřesvědčivé. Z hlediska trestního zákona je irrelevantní samotné užívání drog, stejně jako nepovolené přechovávání drog v malém množství pro vlastní potřebu. Z toho je patrné, že tu je určitý okruh vztahů, v jejichž mezích je jednání, jehož předmětem jsou drogy, beztrestné, to znamená nezávadné z hlediska trestního práva. To jen posiluje závěr, že drogy nelze považovat za něco, co by již ze své podstaty odůvodňovalo úsudek, že prospěchem z jejich distribuce je částka, za kterou byly drogy pachatelem prodány, bez ohledu na to, za co pachatel předtím drogy nakoupil.

Nejvyšší soud se proto neztotožňuje s nejvyšší státní zástupkyní v tom, že by pro výklad pojmu

„značný prospěch“ jako okolnosti ovlivňující právní posouzení skutku měla nějaký význam povaha jednání, jímž byl trestný čin spáchán, nebo povaha věcí, s jejichž použitím došlo k trestnému činu. Názor nejvyšší státní zástupkyně, prezentovaný v dovolání, znamená v podstatě ztotožnění pojmu „značný prospěch“ získaný posuzovaným činem s pojmem „značný rozsah“, v němž byl čin spáchán. V této spojitosti je nutné dodat, že také pojem spáchání činu „ve značném rozsahu“ je kvalifikační okolností u řady trestných činů, mnohdy dokonce vedle „značného prospěchu“. Byla-li by akceptována argumentace nejvyšší státní zástupkyně, pak není jasné, v čem by byl rozdíl mezi spácháním činu „ve značném rozsahu“ na straně jedné a získání „značného prospěchu“ z trestného činu na straně druhé. Z odlišnosti uvedených dvou pojmů je mimo jiné jasné, že pokud by zákonodárce považoval za důvod přísnější právní kvalifikace trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. samotné spáchání činu „ve značném rozsahu“, stanovil by to jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby obdobně, jako to učinil v ustanovení § 187 odst. 2 písm. a) tr. zák. vymezením kvalifikační okolnosti spáchání činu „ve větším rozsahu“.

Důvody, o které nejvyšší státní zástupkyně opřela podané dovolání, zjevně souvisejí s obtížemi při dokazování značného prospěchu v konkrétních případech. Těchto obtíží si je Nejvyšší soud vědom a nehodlá je bagatelizovat. Avšak zároveň zastává názor, že těmito obtížemi nelze přesvědčivě odůvodnit evidentně deformovaný výklad zákona, tj. výklad, jehož jediným účelem by bylo eliminovat zmíněné obtíže a jímž by se pojmu „značný prospěch“ dal význam, který ve skutečnosti zjevně nemá. Nejvyšší soud tedy neměl důvod z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně, pokud směřovalo proti výroku o vině obviněných trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., cokoli měnit na napadeném rozsudku Vrchního soudu v Praze.

V důsledku toho je v podstatě bezpředmětné také to, co nejvyšší státní zástupkyně vytkla na adresu výroku o vině obviněné G. Š. trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. Podle zjištění Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci spočíval tento trestný čin v tom, že obviněná ve svém bydlišti dne 30. 4. 2002 (tj. v době zadržení) měla dva sáčky s obsahem pevné látky o celkové hmotnosti 3,92 gramů s obsahem 2,72 gramů metanfetaminu, tedy psychotropní látky uvedené v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Podle nejvyšší státní zástupkyně nebyl důvod kvalifikovat toto jednání obviněné tak, jak to učinil Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a jak se s tím ztotožnil i Vrchní soud v Praze, protože nebylo prokázáno, že by obviněná sama byla uživatelem metamfetaminu (pervitinu), a byl namísto závěr, že tuto drogu přechovávala pro jiného, tj. za účelem další distribuce, což znamená naplnění znaků trestného činu podle § 187 odst. 1 tr. zák. (nehledě na přísnější právní kvalifikaci). Za situace, kdy jediným důvodem pro zásah do výroku o vině obviněné G. Š. by mělo být to, aby bylo vyhověno uvedeně námitce nejvyšší státní zástupkyně, je zcela zřejmé, že by to nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněné, přičemž jde o otázku, která není po právní stránce zásadního významu. Pokud by se tedy dovolání nejvyšší státní zástupkyně posuzovalo jen podle této námítky, byl by tu důvod pro jeho odmítnutí podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř., protože zájem na zachování stability pravomocného soudního rozhodnutí evidentně převažuje nad zájmem na nápravě dílčího a v kontextu celé věci okrajového pochybení, nehledě na to, že sama obviněná G. Š. se ve vyjádření k dovolání nejvyšší státní zástupkyně k jejím námitkám nepřipojila a domáhala se naopak toho, aby dovolání bylo zamítnuto.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání nejvyšší státní zástupkyně dle § 265j tr. ř. zamítl. Za souhlasu stran toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání.